

conceptes; hi ha també *cadars* en un doc. rossell. de 1363 de l'*InvlCat.* d'Alart (veg. *DECH*, s. v. *refrán*). Fora d'això la documentació és ja coneguda tota (cf. encara astur. or. *cadarcü* «hiladillo, en la ac. de cinta», Vigón) i ens podem atènyer per a la resta a l'article del DCEC I, 572, i *DECH*. Per a d'altres formes afins a *cadars*, veg. *ESCADUSSER*.

DERIV.: Del mateix verb grec: *catàrtic* [Lab. 1839].

Cadasc, *cadascar*, V. *escatainar* *Cadascú*, *-scun*, V. 10 *cada*

CADASTRE, de l'it. dial. *catastro* (Nord d'It.), it. *catasto* 'inventari', 'cadastre', anteriorment *catàstico*, provinent del gr. bizantí *κατάστιχον* 'llista, registre', 15 derivat del gr. *στίχος* 'línia, ratlla'. □ 1.ª doc.: 1639.

Modernament s'ha usat bastant la variant acastellana *cadastre* [-stro Lab. 1839] però *cadastre* restava en l'ús popular de diverses zones: a Mallorca en general (*BDLC* IV, 345), en el Maestrat (El Boixar, etc., 1961), cap al Nordest en tot el domini rossellonès almenys. És sabut que va designar de primer, sobretot, una contribució sobre les rendes i possessions (Lab.), acc. en què l'usa, p. ex., un text local de 1739 (en castellà) citat de Tortosa per Vergés i Paulí, *Espurnes* V, 48-49. Altrament veg. l'article del DCEC I, 729.

DERIV.: *Cadastral*. *Cadastrer*. Avui també s'usa *+cadastrar* 'registrar per al cadastre' o bé *encadastrar*; 30 però les expressions populars, en la ruralia del dialecte central i de moltes altres comarques del Princ., són avui la *+recana* 'el cadastre', *recanar*, *recanador*.

CADAULA, 'pestell', mot local dels Pirineus orientals, que prolonga l'àrea de l'oc. *cadaula* id.: provenen 35 del gr. *καταβολή*, derivat abstracte de *καταβάλλω* 'jo abato, llanço avall, abaixo, cappingo', que com a substantiu, prengué diversos significats tècnics concrets, com 'construcció de les bases o fonaments', 'poliça per abaixar objectes', etc. □ 1.ª doc.: 1434, doc. de Vic (*DAG.*).

En llengua d'oc *cadaula* «loquet d'una porte» és ja antic (*PDPF*) i avui *cadaulo* s'estén a un ample territori llenguadocià, provençal, etc., almenys des de l'Aude fins als Alps i Niça (*TdF*).¹ En català, si s'ha 45 via usat fins a Vic, degué ser amb poca fermesa, car avui resta limitat a les terres d'ultra-Albera, on és d'ús molt general. El llegim especialment en escrits dels vallespirencs Caseponce i Edmond Brazés (*L'Ocell de les Cireres*, 18); jo l'he sentit fins a les Garrotxes 50 de l'Alt Conflent «li volien fer vendre la *cadaula* de la porta i no ho va fer perquè la porta hauria quedat desgardada», Sançà, 1960. A l'Empordà s'ha conservat en una forma mig-sàvia *cataula*, que llegim en Pous i Pagès, *Quan se fa nosa*: «Així que agafava la *cataula* per obrir la porta ---», «quan sentí el cop sec de la *cataula* que s'aixecava ---», «la dona es dirigí cap a la porta i aixecà la *cataula* [d'una porta interior] però abans d'obrir, romancejava com indecisa, fins que, mig tombada i sense deixar el *pastell* ---» 60

(I, 131; II, 30; II, 217) Per a les formes i dades gallo-romàniques veg. *FEW*, s. v., i cf. s. v. *CAPULUM* II, 334a, § 5 i n. 1.

És versemblant i ben possible que la base del mot oc.-cat. es trobi més aviat en el verb *cadaular* 'tancar la porta amb cadaula' (Conflent, *AlcM*), que de fet en llengua d'oc és tant o més usat que el substantiu (veg. testimonis de Felix Gras i C. Favre en el *TdF*): el que més m'ho fa pensar és la locució rossellonesa *fer la cadaula* 'fer trampes en el joc', que llegim en particular en Saisset: «En Vicens crida: "—Endavant l'as!" / En Po: "—Ah!, poc que te'l faràs!"; / i, per millor fer la *cadaula* / dona un cop de puny sus la taula» (*Catalanades*, 110).² Això podria venir directament del sentit de 'cappingar, llançar avall' del gr. cl. *καταβάλλω*, i llavors el tipus substantiu concret *cadaula* més aviat que prolongació directa de *CATABOLA*, primitivament hauria estat un postverbal de *cadaular*; i aquest, verb denominat de *CATABOLA*. *AlcM* ho pren per una variant de *canaula*, mot de sentit diferent i amb el qual en realitat no té res a veure.

¹ Particularment Carcí *kadáulo* «Klinke», que HMeyer (*VKR* v, 361) registra a dos pobles del Lot i un del Tarn-e-Garona. —² Cf. l'ús de *faire la cadaulo* en Mistràl: «au noum de Dieu! uno paraulo! --- / faguèron tóuti la cadaulo / per --- parlà de trèvo», *Calendau* VIII, 17.2, traduït «ils lâchèrent tous prises».

CADÀVER, i abans *calabre* (que no sempre fou tan vulgar com s'hi ha tornat avui): formes que per via mig-sàvia o del tot culta, vénen del ll. *CADÀVER*, *-AVÉRIS*, 'cos mort, cadàver'. □ 1.ª doc.: 1498, Egidi Romà.

Si fem abstracció d'aquest text humanístic i fortament llatinitzant, no apareix fins al S. XVII, en les *Rúbriques de Bruniquer*; que fins a la segona meitat del S. XVI s'usaria ben poc o gens, fins en el llenguatge de la gent educada, ens ho fa comprendre el fet que OPou (*ThPu.*, 242) solament tradueix el ll. *cadaver* per *cos mort*, o *aportar lo mort a soterrar*, i *cadàver*, en el text català del seu llibre, encara no apareix enlloc. La penetració del mot, sobretot en el parlar viu, degué ser només lentament progressiva, i començà per usar-se, en la llengua parlada, només en la forma més adaptada i vulgaritzada *calabre*. Aquesta està en relació amb *calavera*, que essencialment ve més aviat del ll. *CALVARIA* 'crani pelat'; si bé hi hagué una acció recíproca o interpenetració entre les formes i significats dels dos mots, que fa que *calavera* aparegui amb el sentit de 'cadàver enter, ossada' en textos catalans dels Ss. XIV-XV, com Bernat Oliver (*Excitatori*, 34, 95). De tot això, i sobre els problemes etimològics, ja vaig tractar en el DCEC: vegeu allí, I, 591a 15-16, 21-25, i nota 2, lín. 21ss.

Sigui el que vulgui del grau d'aquesta influència —que solament vingué a afegir-se a la tendència (ja existent en una mica pertot) a canviar la *-d-* intervocàlica i pretònica en *-l-*, en mots d'influència vulgar o forastera—, el cas és que, en el català popular, *calabre* ha